

גליון מס'

40

חשוון תשע"ו,
אוקטובר 2015

הדיין והדייז

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and its Decisor: Rabbinical Court Decisions in Family Matters

עילות גרושין

תנאים למתן הגט

כתובה

מאבקי סמכות

לגליון זה מצורף:

פרסום זה התאפשר הודות לתרומתם הנדיבה של עו"ד רומי תיגר (QC) ורעייתו אסתר מלונדון, אנגליה
This publication was made possible through the generous support of Mr. Romie Tager, QC, and his wife Esther, London, England

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and Its Decisor

גיליון מס' 40, תשרי תשע"ו אוקטובר 2015

תוכן הענינים

- 3 עילות גירושין
- 6 תנאים למתן הגט
- 8 כתובה
- 10 מאבקי סמכות

דבר העצרת

אנו שמחים להגיש בפניכם את הגיליון הארבעים של 'הדין והדיין'. כדרכנו בגיליונות 10, 20 ו-30, גם לגיליון זה צורף מפתח פסקי דין. אנו מזכירים כי ניתן לבצע חיפוש בגיליונות 'הדין והדיין' גם באתר הפרסום, הנמצא תחת האתר של מרכז רקמן. כמה הערות לפסקי הדין בגיליון זה:

1. בדבר המערכת של גיליון 36 עמדנו על מגמה גוברת בחלק מן ההרכבים, כפי שהיא משתקפת גם בפסקי הדין שפורסמו שם, לעשות שימוש בעילת 'מאיס עלי' ובמקורות המאפשרים כפייה בשל פירוד ממושך בכדי לחייב גט. פסק דין 2 בגיליון הנוכחי מציג עמדה שונה. לדעת הרוב שם מגמה זו היא פסולה ועומדת בניגוד למדיניות בתי הדין בעבר ולדעת גדולי הפוסקים: "לא נחליט במקרה של טענת מאיס עלי באמתלה מבוררת לחייב את הבעל בגט, [כי מי הוא שיכול ללכת ולהחליט נגד דעת הפוסקים הגדולים שאין לחייב בגט בשאלה כה חמורה של גט מעושה]". דעת הרוב גם דוחה את הסתייעותו של דין המיעוט בתשובת הרב פיינשטיין (שיש בה דמיון לעמדת ר"ח פלאג'י) שלפיה לאחר שנה וחצי של פירוד וללא סיכוי לשל"ב "מדין התורה באופן כזה מוכרחין להתגרש ואין רשות לשום צד לעגן, לא הבעל את אשתו ולא האשה את הבעל", ומציעה לה פירוש מצמצם למדי.

2. מחלוקת קיימת גם בפס"ד 5. לדעתה של דעת הרוב, למרות שיש כאן עילות לחיוב בגט (הכוללות את העובדה שהבעל הקים משפחה חדשה בעודו נשוי), ולמרות שהבעל הוא שיזם את הפנייה לבית המשפט, הרי שזכותו להתנות את הגט בכך שיקבל את מה שבית המשפט שלל ממנו, שהרי "צודק ב"כ הבעל, שמפנה לכמה פסקי דין שבהם נקבע שאין לחייב את הבעל בגט אם הוא מתנה את מתן הגט בדרישות כספיות סבירות" (ראו למשל דבר המערכת לגיליון 27). דעת המיעוט שוללת זאת וסבורה כי התנהלותו של הבעל אינה מאפשרת לו להעלות כעת תנאים למתן הגט.

3. דעת המיעוט בפס"ד הנ"ל (מספר 5) מעלה כעילת חיוב מרכזית את עובדת חייו של הבעל עם אשה שנייה, וקובעת כי "במעשים אלו הבעל פעל בניגוד לחיוביו על פי הכתובה, ועבר על השבועה שבתוכה, וכן פעל בניגוד למנהגי ישראל בארץ ישראל". ככל הנראה, הבעל לא נשא את האשה השנייה ולכן לא עבר על האיסור הפלילי של הביגמיה בחוק העונשין, אולם לדעתו של הדיין עדין מדובר באיסור הלכתי של לקיחת אשה שנייה בניגוד להתחייבותו של הבעל בכתובה (ככל הנראה, מדובר בבעל מעדות המזרח) ובניגוד למנהג המקום בישראל, דבר היוצר איסור גם לגברים שאינם אשכנזים ולכן אינם כפופים לחדר"ג (ראו שולחן ערוך אה"ע ז"א, ט. להרחבה עיינו: בנציון שרשבסקי ומיכאל קוריאלי, דיני משפחה, מהדורה חדשה ומורחבת תשע"ה, עמ' 173-176 והמקורות שם).

שנה טובה ומוצלחת,
פרופ' עמיחי רדזינר
עורך ראשי

מערכת הדין והדיין

יו"ר המערכת: פרופ' רות הלפרין-קדרי, ד"ר סוזן וייס
עורך ראשי: פרופ' עמיחי רדזינר
חברי המערכת: עו"ד עדי רז, עו"ד אסנת קרפלוס-גלעם,
עו"ד שי זילברברג, עו"ד אסנת פרינץ
מנהלת ומפיקה: ד"ר גלית שאול
סגנית עורך: מיכל מן
עיצוב וביצוע גראפי: הסטודיו של מיכל

כתובת המערכת:
המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל: 03-5318895, פקס: 03-7360499
E-mail: DVD@rackmancenter.com
www.rackmancenter.com

סימני הבאת פסקי הדין:

ראשי תיבות:	
בזה"ז - בזמן הזה	לכו"ע - לכולי עלמא
בע"כ - בעל כורחו/ה	לפי"ז - לפי זה
ג"פ - גט פיתורין	עו"ס - עובד/ת סוציאלי/ת
דמו"י - דת משה וישראל	פו"ר - פריה ורביה
דר"ת - דרבינו תם	פרש"י - פירוש רש"י
זמ"ז - זה מזו	צ"ב - צאן ברזל
חדר"ג - חרם דרבינו גרשום	שאל"כ - שאם לא כן
טו"ר - טוען/ת רבני/ת	שכ"ו - שאר כסות ועונה
טו"מ - טענות ומענות	שלו"ב - שלום בית
כ"ש - כל שכן	חו"ק - חופה וקידושין

אין במובא כאן משום תחליף ליעוץ משפטי

©
כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-4176

עילות גירושין

והאשה וכן מגבלות שונות שמטיל הבעל על חייה של אשתו. גם אם האשה לא נהגה כשורה, והיה עליה לפעול לחלוקת הרכוש רק לאחר הגשת תביעת גירושין, הרי שניתן להבין כי הצורך הראשוני שלה היה להשתחרר מתלותה הכלכלית בבעלה. משו"ת התשב"ץ (ח"ב סי' ח) וכן מדברי נכדו (יכין ובוועז ח"ב סי' מד) עולה שכופים בעל המתעלל נפשית באשתו לגרשה, והוא הדין באלימות כלכלית.

עוד סיבה לחיוב בגט היא הפירוד הממושך. ברור שהבעל אינו רוצה באמת בשלו"ב משום שהסכים בביהמ"ש לפירוק השיתוף. כל רצונו הוא בהשגת תנאים כלכליים טובים יותר. בית הדין מזכיר את דברי ר"ח פלאג'י ורבינו ירוחם מהם עולה כי אם ברור שהצדדים לא רוצים זה בזה, אלא שהם מעלים תנאים שונים, ניתן לכופם להתגרש.

לגבי הכתובה - לכאורה היא אינה זכאית לה משום שהיא יוזמת הגירושין. השאלה היא האם בנסיבות אלה לא ניתן לומר שהגירושין נכפו עליה. אחרונים דנו בדברי הטור בסימן קי"ח מהם עולה לכאורה שהאשה מפסידה כתובתה בשני תנאים מצטברים: האשה תבעה את הגירושין והגורם להם הוא מעשיה. בית הדין נוטה לדעה כי אם הבעל יצר את הרקע לגירושין, הרי שגם אם התביעה הוגשה בידי האשה אין היא מפסידה כתובתה כלל.

אלא שבמקרה דן אין זה משנה. הכתובה היא על סך מיליון שקלים ישנים ומכיון שלדעת הדיין אין הצמדה בסכום הכתובה, הרי שהיא תקבל אלף ש"ח בלבד. אין מקום להוסיף על סכום זה מכיוון שהיא קיבלה מחצית מן הרכוש הרב שנצבר במהלך השנים.

בגדול:

הבעל ערער וטען כי אין לחייבו בגט לאור דברי ביה"ד האזורי שהאשה לא הביאה ראיות לדבריה. כמו כן, יש לדונה כמורדת ולהפסידה כתובתה. מנגד ערערה האשה על כך שביה"ד האזורי סירב להצמיד את שווי הכתובה.

דעת הרוב (הרבנים יוסף ואלגרבל): אין מקום לשנות את מסקנת האזורי לגבי חיוב הבעל בגט. ברור לגמרי שהבעל והתנהלותו הם הגורם הישיר לגירושין וכן ברור שיש פירוד ממושך והסתה של הילדים, דבר המלמד כי הנישואין הגיעו לקיצם ואין כלל סיכוי לשלו"ב.

"ובאשר לערעור שכנגד - בענין חיוב בתשלומי הצמדה האריכו בפסקי הדין, יש המחייבים בהצמדה מלאה, ויש הפוטרים לגמרי, כדעת ביה"ד האזורי דנא, ויש המצמידים לשער הדולר שמשקף עליית ערך מסוימת וכן יש המשערכים מאתיים זוז כדמי מזונות לשנה ויש לפשר ולהעמיד גובה הכתובה על סך 18,000 ש"ח.

בנדון דידן אין מקום לפיצוי גירושין, כמו שכתב ביה"ד האזורי, ואין גם מקום לפשר על השווי הריאלי של הכתובה, בין היתר משום שהאשה קבלה מחצית מהפנסיה של הבעל, שאינה מגיעה לה לפי דין תורה. ומאחר ורבים הסוברים שישנם יחסי תלות ביו הכתובה וחלוקת רכוש לא ניתן להתערב בדברי ביה"ד האזורי כשאין טעות הנראית לעין בשקול דעת ובהלכה... לאור כל האמור ביה"ד מחליט: הערעור נדחה למעט בנושא הכתובה שיש להעמיד גובהה על סך 18000 ש"ח."

דעת המיעוט (הרב בוארון): "נראה לי שאין לחייב כתובה, לא תוספת ולא עיקר, הואיל והאשה עזבה את הבית ואין אפשרות להוכיח מי אשם. מאידך חיוב הבעל לתת גט לאשתו ישאר בתוקף הואיל ואין כל סיכוי לשלום, וטענות הבעל לשלום דחיות לחלוטין

1. אלימות כלכלית מהווה עילה לחיוב בגט; שימוש בתסקירי רווחה כראיה לעילת חיוב; זכות האשה לכתובתה כאשר היא יוזמת את הגירושין בשל סבל בחיים המשותפים; הצמדת כתובה.

בית הדין הרבני נתניה:

הרב שלמה שפירא - אב"ד

הרב אברהם מייזלס - דיין

הרב רפאלי - בן שמעון - דיין

בית הדין הרבני הגדול:

הרב יצחק יוסף - נשיא

הרב ציון בוארון - דיין

הרב ציון אלגרבל - דיין

העובדות:

בשנת 2008 הגישה האשה תביעת פירוק שיתוף לבית המשפט. זה קבע כי הרכוש יחולק לפי הסכמת הצדדים. ב-2011 הגישה האשה תביעת גירושין וכתובה לבית הדין. לטענתה הם חיים בנפרד כמה שנים והבעל נקט כלפיה אלימות פיזית ונפשית. היא הראתה כי כנגד הבעל הוגש כתב אישום בגין אלימות. לדבריה גם הוא רוצה בגירושין אלא שהוא מנסה להשיג יתרונות כלכליים. הבעל מכחיש את טענותיה ולדבריו הוא מעוניין בשיקום הנישואין ואף יכול להוכיח כי האשה משקרת בדבריה כלפיו.

✂ נפסק:

באזורי:

הרב שפירא (בהסכמת שני הדיינים הנוספים): שני הצדדים לא הביאו ראיות לטענותיהם. אילו האשה היתה מוכיחה את דבריה אין ספק שהבעל היה חייב לגרשה, אולם הגשת כתב האישום אינה מהווה ראיה מספקת. במקרה כזה מאפשרת ההלכה להסתמך על ראיות שאינן עדות גמורה (שו"ת חתם סופר חו"מ סי' כג). לדעתו של ביה"ד ניתן לעשות שימוש בתסקירי לשכת הרווחה מהם עולה כי מערכת הנישואין של הצדדים הייתה בעייתית למדי. הגורם המרכזי למתחים היה דרישתו של הבעל להמשיך לגור במקום אותו רצתה האשה לעזוב (מגורים במוסד פנימייתי), וזאת משיקולים כלכליים בלבד. האשה נאלצה לעזוב לבדה ובכך נוצר קרע בין הצדדים.

האשה מתארת קמצנות קשה של הבעל שהקשתה מאד על חייה ואף גלשה לאלימות כאשר הוציאה כספים בניגוד לרצונו. דבריה לגבי המתח על רקע כספי נתמכים באמור בתסקירים המתארים סכסוך קשה בין הצדדים שאינו בר תיקון ואף פוגע קשות בילדים. בית הדין קובע כי המגורים עליהם התעקש הבעל מהווים מקור הקרע, שהלך והעמיק בגלל החיכוכים על רקע כלכלי. גם כעת מסרב הבעל לראות פגם בהתנהלותו ולכן מעכב את הגט כדי למנוע מהאשה את הנכסים שמקנה לה החוק. אולם, כבר מן התלמוד עולה שחיכוכים כלכליים הם גורם מפריע מאד ביחסי הבעל

מכורח המציאות עצמה".

באזורי: תיק מס' 858801, ניתן ביום י' אדר א' תשע"ד (10.2.14)
בגדול: תיק מס' 978240/1, ניתן ביום י"ז כסלו תשע"ה (9.12.14)
הופיעו: עו"ד אורי צפת (באזורי), עו"ד אלחנן כהן (בגדול) (לאשה),
עו"ד דני שרמן (לאיש).

**פסה"ד מתאים גם למדורים כתובה ותנאים למתן הגט.
פסה"ד עוסק גם בנושאים ראיות ורכוש.**

**2. צמצום טענת 'מאיס עלי' ועילת פירוד ממושך ודחייתן
מלשמש כעילות חיוב בגט.**

**בית הדין הרבני תל אביב-יפו:
הרב נחום פרובר - אב"ד
הרב יצחק הדאיה - דיין
הרב מרדכי רלב"ג - דיין**

העובדות:

הצדדים נישאו לפני למעלה מ-20 שנה ולהם 7 ילדים. האשה תבעה גירושין וכחודש לאחר מכן עזבה את בית הצדדים עם ילדי הזוג. האשה טענה כי האיש סובל מקנאות אובססיבית והרגישה מחנק בחייה עם בן זוגה. האשה טענה טענות קשות של מאיסות כנגד בעלה. האיש הכחיש טענות האשה ומבקש שלום בית.

נפסק:

הרב פרובר והרב הדאיה: במקרה שלפנינו הבעל רוצה בשלום בית בכנות ולא הוכחה כנגדו כל עילה שיש בה לחייבו במתן גט. הנקודה היחידה שיש לדון עליה היא טענת האשה כי בעלה מאוס עליה והיא נגעלת ממנו ביותר ואולם הבעל מכחיש הדברים ולא הובאה כל הוכחה לדברי האשה.

המושג מאיס עלי לא נמדד בטענות שנאמרות לפני ביה"ד וזאת אף שיאמרו טענות קשות ביותר של מאיסות, שהרי היום אשה המופיעה לפני ביה"ד כאשר היא מיוצגת, יתכן שהיא טוענת טענות שנאמרו לה לטעון. מה שקובע אלו עובדות שאין חולק עליהן ולא טענות שנאמרו לפני ביה"ד.

ההבדל בין האומרת 'מאיס עלי' והאומרת 'בעינא ליה ומצערנא ליה' הוא שמאיס עלי זאת תחושה וסלידה עמוקה של האשה מבעלה ואי יכולת לחיות ולקיים עם בעלה חיי אישות, והיא כעין אנוסה בחייה עם בעלה, ולכן הדין הוא שלא מכריזים עליה לחזור לבעלה, שהרי לא ברצונה תלוי הדבר, ואנוס זה יכול לנובוע הן מהסיבה שאינה יכולה להיבעל לבעלה מחמת מיאוס הבעילה עמו, דהיינו דחיה וסלידה גופנית מבעלה, והן מחמת שנאה עמוקה שיש לה כלפי בעלה ומחמתה אין היא יכולה ומסוגלת להיבעל לבעלה. משא"כ מורדת מסוג בעינא ליה ומצערנא ליה, שם הדבר תלוי ברצונה, ואם תרצה לקיים יחסי אישות עם בעלה היא מסוגלת לכך, אלא שמתוך סיבות שונות אינה מוכנה להשלים ולקיים עם בעלה יחסי אישות, ולכן מכריזים עליה ע"מ שתשוב לבעלה. והיא נקראת מורדת, היות ומורדת היא בבעלה ויכולה לשוב מדרכה ולחיות עם בעלה. והסבר ההגדרה הנ"ל מצאנו בשו"ע שכתב (אה"ע סי' עז סע' ב): "ואיני יכולה להיבעל לו מדעתי" ומוכח מדברי הרמב"ם והשו"ע שרק מצב שבו האשה אינה מסוגלת לקיים יחסי אישות

עם בעלה, ונחשבת כאנוסה לסירובה, רק אז מקבלת את מעמדה כטוענת מאיס עלי עם כל ההשלכות ההלכתיות הנובעות מדין זה. בנד"ד התברר לביה"ד שכל השנים בהם הצדדים חיו יחד האשה הלכה למקווה וקיימה יחסי אישות בהסכמה. ברור שבמצב זה אין לראות את האשה כאנוסה לאי יכולתה לקיים עם בעלה יחסי אישות וברור שהיא לא אנוסה ולא שבויה וממילא אין לראות את האשה במצב של מאיס עלי.

האשה הצהירה בדיון כי הסכימה להמשיך בחיי הנישואין לטובת הילדים וזו ראייה שהאשה לא הייתה אנוסה לדבר ובוודאי שאין להתחשב בדברים שנטענו בפני ביה"ד, כל זמן שהמציאות והנתונים מוכיחים אחרת. אם נסתמך על דברים הנאמרים בפני ביה"ד, ובמיוחד כשהאשה מיוצגת, לא הנחת בת לאברהם אבינו וישבת תחת בעלה וכל אשה שתחפוץ בגט תטען בחוזק לפני ביה"ד שבעלה מאוס עליה וכפי הדברים ששימו בפייה לטעון.

לכן אין לחייב הבעל לתת גט. מכיון שהבעל אמר שאם יפנו הצדדים ליועץ נישואין יקבל את חוות דעתו, טובת המקרה היא שהצדדים אכן יפנו ליועץ ע"מ שייתן את חוות דעתו.

הרב רלב"ג: העילות שהאשה הביאו למאיסות בבעל הן:

א. מאיסות בקיום יחסי אישות. ב. מאיסות בגין קנאות אובססיבית. ג. הוצאת שם רע על האשה ע"י הבעל.

מדברי האשה בדיוני ההוכחות עולות טענות קשות של מיאוס כנגד הבעל. בנוסף, התרשמתי בדיונים הייתה כי כנים דברי האשה. כמו כן, יש רגלים לדבר להאמין לאשה שהרי כבר לפני שנים רבות הגישה האשה תביעת גירושין, כך שנראה שהחכיכים בין בני הזוג החלו כבר שנים רבות קודם הגשת התביעה הנוכחית. כן אין לקבל את החשד שמא נתנה עיניה באחר.

מנגד, יש יסוד להניח כי הבעל הפנים את העובדה שהאשה לא תחזור אליו לשלו"ב ותביעתו לשלו"ב היא על מנת למקסם את הסחיטה הכספית מהאשה, שכן ב"כ הבעל הודיע כי אם יפסק פיצוי עבור הגירושין, יסכים הבעל להתגרש.

כן נראה כי רגלים לדבר שאכן הבעל אשם בשם רע שיצא על האשה וכפי שעלה מדברי העדים בפני ביה"ד וכן מכך שבביהמ"ש למשפחה בחר הבעל שלא לענות על שאלת ב"כ האשה להאשמות שהוציא שם רע על האשה.

מקונטרס דיני מורדת בב"ש (סוף סימן עז) עולה כי הקביעה האם טענת האשה "מאיס עלי" נחשבת לטענה מבוררת, תלויה בראות עיני ביה"ד. בנד"ד הגעתי למסקנה כי האשה מואסת בבעלה באמתלא מבוררת ויש לחייב הבעל לתת גט לאשתו וזאת על פי דברי הציץ אליעזר (ח"ד סי' כא אות ז) ודברי הגר"ח איזירר במאמרו בדבר חיוב גט ומזונות למורד דמאיס עלי (שורת הדין כרך ב').

בנוסף, במקרה דנן שהצדדים פרודים שנתיים ואין סיכוי שיחזרו לשלו"ב יש להוסיף (סניף בלבד שאין להסתמך עליו בלבד) את דברי האגרות משה ביו"ד ח"ד סי' טו.

הרב פרובר והרב הדאיה: לאחר שדעת הרוב ראתה דעת המיעוט נראה להוסיף כי, דעתנו שונה בשאלה האם במקרה של מאיס עלי בטענה מבוררת יש לחייב בגט והנה בפד"ר כרך ז' עמ' 4 נפסק כי גם במקרה זה אין לחייב הבעל וכן פסקו הרבה מהראשונים ומהאחרונים. אולם בפד"ר ב (עמ' 338) כתבו שאמנם לא מחייבים אך כתבו שם בדעת ר"ת כי בשעת הצורך ניתן לעשות הרחקה, וכן הגר"ח צימבליסט (שורת הדין כרך ה' עמ' רל) כתב שלא מחייבים אך במקום עיגון גדול ניתן להשתמש בהרחקה דר"ת ודברים דומים כתב הרה"ג לביא שם בעמ' רלט.

**בית הדין הרבני הגדול:
הרב יצחק יוסף - נשיא
הרב ציון בוארון - דיין
הרב ציון אלגרבל - דיין**

העובדות:

הצדדים נישאו כדמו"י ביום 3.9.07. שני הצדדים מצויים באמצע שנות ה-30 לחייהם, ללא ילדים. הבעל הגיש תביעת גירושין ביום 21.5.12 והאשה הגישה תביעה למזונותיה ביום 13.6.12. הצדדים פרודים כשנתיים.

האשה סובלת מ-O.C.D. היא סובלת מעשיית פעולות כפייתיות, המשתלטות לה על החיים ומפריעות לתפקודה השוטף ואולם, היא מודעת למצבה, יכולת השיפוט שלה תקינה והיא משתלבת בחיי חברה ובמקום עבודה כאשה נורמטיבית.

הבעל טען למקח טעות. לדבריו, לא ידע על מחלת האשה, מאחר והיא הסתירה זאת ממנו במכוון וביודעין. לטענתו, האשה לא יכולה ללדת ילדים ובנוסף, בשל הכדורים אותם נוטלת, יש חשש גבוה מאוד למומים בעובר. עוד טוען הבעל, כי האשה הגישה נגדו תלונה כוזבת למשטרה, היא נתנה עינה באיש אחר ואינה חפצה באמת בשלום בית, מאחר ולא הגישה תביעה לשם כך, אלא רק תביעת מזונות.

האשה מצדה טענה, כי הבעל היה מודע למצבה הנפשי טרם נישואיהם. הוא ליווה אותה למרפאות אחת לחצי שנה, נכנס אתה לרופא ואף היה מודע לעובדה שנוטלת כדורים.

עוד טוענת האשה, כי אין לה כל בעיית פרויות. היא הרתה פעמיים במהלך החיים המשותפים ואולם, עברה הפלות טבעיות בשל לחצים שהפעיל הבעל, מאחר ואינו חפץ בהריון.

האשה צרפה שתי חו"ד, לפיהן אין סיכון למומים מולדים, עקב נטילת הכדורים אותם נוטלת האשה. מצבה של האשה התאזן והיא בטיפול מניעתי. היא הסכימה לוותר על מזונותיה לטובת שלום בית. במידה ולא ניתן יהיה להשכין שלום"ב, עומדת האשה על מזונותיה ולחילופין, לכתובתה ולפיצויים.

נפסק:

באזורי:

כל הטענות והעילות שהעלה הבעל שישודם במקח טעות - חסרות בסיס הלכתי או עובדתי. על כן, אין לחייב את האשה להתגרש. ביה"ד חייב את הבעל במזונות אשתו בסך 1,000 ש"ח לחודש, וזאת מיום הגשת תביעתה.

יצוין, כי בנפרד מפסק הדין, המליץ ביה"ד לאשה לקבל את גטה לאור "המצאיאות שנוצרה" ומאחר והנישואין חסרי כל סיכוי. על אף שלבעל אין עילה לחייב את האשה בקבלת גט, הרי שהוא אינו מעוניין בחיים עם האשה והמצב הנוכחי הוא בבחינת: "גם לי גם לך לא יהיה".

ביה"ד האזורי נימק את פסיקתו כדלקמן:

מחלת האשה אינה מסווגת כמחלת נפש, אלא הפרעה נפשית, וברובם הפרעות אלה הן במצב סטאטי.

מהותה של המחלה הינה אובססיביות לדבר מסוים, או לפעולות מסוימות, ואלה היו גם ערב הנישואין ונשארו ללא שינוי גם לאחר הנישואין.

הבעל חי עם האשה עוד קודם לנישואיהם במשך תקופה ארוכה, והמשיך לחיות איתה שנים נוספות לאחר הנישואין. עובדות אלה

על דברי הגר"ח איזירר כתב הרה"ג יוסף גולדברג בספרו אלו שכופין להוציא (פרק י"ב סעיף ז הערה 10) והביא ראשונים רבים שקבעו כי אין לחייב גט ובסוף דבריו כתב כי מדברים אלו נדחים דברי הרב איזירר.

מאידך ר' בדברי הציץ אליעזר שהביאה דעת המיעוט וכן בדברי הגר"ע יוסף (יביע אומר חלק ג' סימן יח אות יג) וע' עוד בדברי הרה"ג בוארון (שערי ציון ח"א סי' ו) ובדברי פד"ר טו עמ' 145 שהביאו בהרחבה את כל השיטות בטוענת מאיס עלי.

ולמעשה נראה כי לעניין הטוענת מאיס עלי בטענה מבוררת (ואין זה המקרה בנד"ד) כי על אף שלא נחליט לחייב את הבעל (כי מי יכול ללכת ולהחליט נגד הפוסקים הגדולים שאין לחייב בשאלה כה חמורה של גט מעושה) יש לתת לבעל עצה שייגרש את האשה וכן להודיע לו שמצווה עליו כמופיע בשטמ"ק (דף סד בשם ר' יונה). ובאם יסרב הבעל לגרש את האשה, לאחר שיקול דעת מיוחד של ביה"ד שהאשה מתעגנת, יש להחיל עליו דין הרחקה דר"ת ע"מ להביא הצדדים לידי גירושין.

לעניין דברי האגרות משה, הרי שלדעתנו אין אפשרות לטעון שלדעתו ניתן לחייב בעל בגט כאשר רצונו בכנות בשלום בית ולומר שהפירוד יוצר עילת גירושין. וראה בפד"ר א' בעמ' 162 ובפד"ר יג בעמ' 362 שדחו דברים אלו וה"בנד"ד שהאשה היא זו שעזבה את הבית והפירוד נוצר כתוצאה מעזיבת האשה ובוודאי שלא עלה על דעתו של האגר"מ שעצם הפירוד שנוצר ע"צ יוצר עילת גירושין לחייב את הצד שכנגד שרצונו בכנות בשלום בית בגט, ויחלוק על שו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' קמה.

ובפשטות האגר"מ איירי במקום שהן הבעל אין רצונו באשה והאשה אין רצונה בבעל ועיכוב הגט נובע מסירוב האשה לקבל גט עקב תביעות ממון של האשה ולא שרצונה בכנות בשלום"ב (ובמקרה זה אכן חובה להתגרש כמבואר בר' ירוחם מישרים ח"ח נתיב כ"ג) אך במקום שאחד הצדדים מבקש בכנות שלום"ב וחוסר היכולת לעשות שלום"ב נובע מהצד השני, שגרם לפירוד, אין להחשיבו כמעגן את הצד השני, אלא רק במקום שחייב לתת גט על פי הלכות ודיני הגירושין. הזמן הארוך שנוצר ע"י פירוד אחד הצדדים כאשר הצד השני בכנות רצונו בשלום"ב לא נהפך לעילת גירושין המחייבת בגט. למסקנת דעת הרוב: א. דוחים תביעת האשה לחייב בעלה בגט. ב. הצדדים יפנו ליועץ נישואין, היועץ ישמע טענות הצדדים ויתן חוות דעתו. ג. בהעדר הסכמה מצד האשה להליך של יעוץ נישואין ולאור הפירוד הממושך ביה"ד נותן עצה טובה לבעל להתגרש.

תיק מספר: 931784/1

ניתן ביום כ"א אייר תשע"ה (10.5.15)

הופיעו: טו"ר צבי גלר ועו"ד ישראל אדלשטיין (לאשה),

עו"ד אריאל שריג (לאיש).

פסה"ד מתאים גם למדור תנאים למתן הגט.

3. האם בעיה נפשית עליה ידע הבעל בעת הנישואין יכולה להוות עילת גירושין?

בית-הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב שלמה שפירא - אב"ד

הרב אברהם מייזלס - דיין

הרב רפאל י. בן שמעון - דיין

מטפל זוגי באמצעות משרד הביטחון, אך בפועל לא הסדיר וכלל לא פנה ליועץ. מאחר ומדובר בבעל שהנו הלום קרב ומצבו הנפשי מורכב ובעייתי, נהג בו בית הדין בהתאם, ואולם, בשל העובדה שמדובר בפרידה ממושכת (למעלה מ-5 שנים), בשל מצבו הנפשי של הבעל, בשל העובדה שאינו זן ומפרנס ואינו יכול לקיים יחסי אישות, וכן לאחר קיום 9 דיונים בביה"ד - קבע ביה"ד, כי הבעל חייב לגרש את אשתו.

נפסק:

בית הדין היה ער למצבו המורכב של הבעל, נהג איתו בהתאם ונמנע מלנהוג כלפיו לפי חומר הדין. עם זאת, לא יתכן להשאיר את המצב על כנו, ההליכים בתיק זה נמשכים למעלה משלוש שנים, האשה מעוכבת מלהינשא לאחר ולפתוח דף חדש בחייה. לאחר תשעת הדיונים שהתקיימו, די בחומר שלפנינו למתן פסק דין לגירושין ואין צורך בעיכוב ההליכים לשם כך. הבעל חייב לגרש את אשתו מהטעמים הבאים: הוא אינו זן ואינו מפרנס. לא ניתן לקיים איתו שגרת חיים בעקבות מצבו הנפשי. הפירוד הארוך מורה, כי מאיסות האשה היא מבוררת. הצדדים אינם חיים כדרך איש ואשה זמן רב ויש רגליים לדבר, כי יש מניעה מצד הבעל.

תיק מס' 50073/2
ניתן ביום י"ז במרחשון התשע"ה (10.11.14).
הופיעו: טו"ר דינה רייטשיק (לאשה).

למדור זה ראו גם פסקי דין 5, 8, 9, 11.

תנאים למתן הגט

5. דחיית תביעת האשה לחיוב הבעל בגט ללא תנאים עליהם הוסכם בעבר, זאת על אף הפירוד הממושך ביניהם וחיינו עם אשה אחרת.

בית-הדין הרבני האזורי ירושלים:
הרב **אברהם שיינפלד** - אב"ד
הרב **אליהו אברג'יל** - דיין
הרב **מרדכי טולדנו** - דיין

העובדות:

בשנת 2010 הגישה האשה תביעת גירושין לבית הדין. הבעל הגיש לבית המשפט תביעה לפירוק שיתוף. הבעל הסכים להתגרש רק לאחר סיום הדיון על דירת עמידר בבית המשפט. לאחר החלטה של בית המשפט בנוגע לדירה, הגיש הבעל בקשה לסידור גט. לטענת הבעל, לאחר הגשת הבקשה לסידור גט, שינה בית המשפט את החלטתו, בהתאם לבקשת האשה, כך שלא נפסקו זכויותיו בדירה, והוא יסכים לתת גט רק אם יוסדרו זכויותיו בדירה. האשה תבעה חיוב בגט בשל פירוד ממושך, שכן הצדדים פרוידים כ-5 שנים.

מלמדות, כי הוא ידע מהבעיה ואף היה מוכן לקחת על עצמו את כל הקשיים הכרוכים בנישואין, בשל הבעיה הנפשית של האשה. כיום האשה במצב מאוזן. הבעיה ממנה סובלת האשה נמצאת בנסיגה ואף ניתן לומר שמצב האשה השתפר. התנהגות הבעל בחיי האישות מעידה על כך שהוא ידע שהאשה יכולה להרות, והוא פעל כדי למנוע זאת. בחו"ד שהוגש לביה"ד נכתב מפורשות, שהאשה יכולה להרות ללא סיכון.

בגדול:

הערעור שהגיש הבעל התקבל. בית הדין הגדול קבע, כי האשה סובלת מבעיה נפשית, שמשפיעה על תפקודה. נכון הדבר, כי בחלק מתקופת הנישואין מצבה של האשה היה מאוזן, אך בחלק אחר לא, ואף נצפתה החמרה במצבה הנפשי של האשה. בית הדין הרבני הגדול התרשם כי הבעל היה מודע למצבה הנפשי של האשה והיה מוכן לנסות ולעזור לה, אך בשלב מסוים כשל כוחו והוא החליט שברצונו להתגרש. בית הדין התרשם כי מאחר והאשה יכולה לתפקד במצב מספק ואף מועיל בחלק מהזמן, הרי שניתן להבין מדוע סבר הבעל שהבעיות, שהיו ידועות לו, לא יעיבו עד כדי כך על חיי הנישואין ואולם, בשלב מסוים, הבין שאינו יכול עוד.

תיאור האשה את הבעל כאדם מקסים, תומך ומעודד מוכיחה, כי הבעל אכן סיפק לאשה במשך שנים את התמיכה הנחוצה, ועתה הגיע למצב שאינו מעוניין עוד בנישואין אלה. לדעת בית הדין הגדול, מדובר בבעיה נפשית שאין לצפות ולדעת איך תתפתח ואף קיים חוסר בהירות בקרב הגורמים המטפלים באשר למחלת האשה. על כן, בנסיבות אלה, לא ניתן לומר שהבעל סבר וקיבל.

לסיכום קבע ביה"ד הגדול, כי טענת המום של הבעל שרירה וקיימת, ועל כן, האשה חייבת לקבל את גטה. במידה ותסרב, יהיה הבעל פטור מתשלום מזונותיה, ובנוסף, במידה והאשה תסרב לקבל את גטה, תבחן הטלת סנקציות לאכיפה.

באזורי: תיק מס' 895985/1 ניתן ביום כ"ז באלול תשע"ד (22.9.14).
הופיעו: עו"ד אברהם שלג (לאשה),
עו"ד אורי צפת ועו"ד ליאור רז (לאיש).
בגדול: תיק מס' 1008326/1 ניתן ביום ה' בשבט תשע"ה (25.1.15).
הופיעו: עו"ד אופיר יצחקי (לאשה),
עו"ד אורי צפת ועו"ד ליאור רז (לאיש).

פסה"ד עוסק גם בנושא מזונות אשה.

4. למרות מצוקה קשה של הבעל, הוא חויב בגט בשל הצטברות מספר עילות.

בית-הדין הרבני האזורי אשקלון:
הרב **א. אהרן כץ** - אב"ד
הרב **ישי בוכריס** - דיין
הרב **אליהו אריאל אדרי** - דיין

העובדות:

האשה הגישה תביעת גירושין. הבעל הסכים לגירושין אך בפועל לא התייצב לדיונים. כשהתייצב - חזר בו מהסכמתו להתגרש. בית הדין חתר להפנות את הצדדים ליעוץ זוגי. הבעל הציע להסדיר

פי הכתובה, או לפוטרה בגט. אי לכך יש לקבוע מועד לגט, ובמידה וימשיך במרדו, על בית הדין לשקול לפעול נגדו בצווי הגבלה, ובכל דרכי הרחקה דרבינו תם, כולל לאסור על כל איש מישראל לעשות עימו טובה ובכללם המייצגים אותו, עד שיעמוד בחיוביו מדין הכתובה. ובמקביל על האשה להציג כתובתה. והלכה כדעת רוב.

תיק מס' 670624/9
ניתן ביום ט"ו באייר התשע"ה (4.5.15)
הופיעו: עו"ד הדס גרוסמן (מבוי סתום) (לאשה), טו"ר בנימין כהן (לאיש).

פסה"ד מתאים גם למדורים עילות גירושין, כתובה ומאבקי סמכות. פסה"ד עוסק גם בנושא רכוש.

6. פינוי האשה מהדירה בשל דרישת הבעל כי הרכוש יידון לפני מתן הגט ומשום שהוא נשבע שלא לתת גט לפני הדין ברכוש.

**בית הדין האזורי ירושלים:
הרב יצחק אלמליח - אב"ד
הרב שלמה תם - דיין
הרב יצחק מרוה - דיין**

נפסק:

בתאריך ה' חשוון תשע"ד פסק ביה"ד, כי אין תוקף להסכם הגירושין (שבו ויתרה האשה על זכותה בבית המגורים), וחייב את הצדדים להתגרש. בפסה"ד הנ"ל נכתב, כי ביה"ד ידון ברכוש לאחר הגט. הבעל ערער בביה"ד הגדול על ענין ההסכם, וערעורו נדחה. במועד שנקבע לסדור גט, האשה דרשה לקיים את פסה"ד ככתבו וכלשונו, ואילו הבעל התנה את מתן הגט בכך שנושא הרכוש יידון לפני כן. כעת, בפנינו בקשת האשה להטלת צווי הגבלה על הבעל לשם אכיפת פסה"ד. ב"כ הבעל טוען, כי אין מקום להטלת צווי הגבלה, משום שהבעל אינו מסרב לגט, אלא מבקש רק לשנות את סדר ההליכים. לדבריו, דרישתו זאת נובעת מחששו, כי האשה תשתלט על הבית, ולא יוכל להוציאה ממנו לאחר שתקבל את הגט. כמו כן טען, כי הבעל נשבע על דעת רבים שלא לתת גט לפני דין ברכוש. לדברי ב"כ הבעל, ענין זה נשמט ממנו בעת הגשת הערעור, והוא התמקד רק בענין תקפות ההסכם.

במהלך הדיון, ביה"ד ניסה להביא את הצדדים להסכמה, ובין היתר הועלתה אפשרות שהאשה תפנה את הבית לפני הגט, והדין יתקיים לאחריו. הבעל הסכים, והאשה סרבה, בטענה שאינה יכולה להיזרק לרחוב. אלו עיקרי העובדות והטענות.

ככלל, אכן הדרך הרצויה היא לסיים את ההתדיינות ברכוש לפני הגט. אולם, במקרים רבים בתי הדין נוטים מדרך זו, ומפרידים את בני הזוג בגט לפני הדין ברכוש, וזאת לפי שיקול דעת ענייני, בהתאם להכרותם את המקרה, וכך הוחלט גם בתיק זה. עם זאת, לאחר שמיעת טענות הצדדים, בית הדין סבור כי יש לקבל חלקית את עמדת הבעל, באופן שאמנם הדין עצמו ברכוש יתקיים מיד לאחר הגירושין, אך כהחלטה זמנית, במסגרת סמכות בית הדין לענין הרכוש, תנתן הוראה על פינוי הנכס לפני הגט ללא שהדבר יהווה קביעה לגביי זכויות הצדדים בנכס.

לאור זאת מוחלט כדלהלן:

במסגרת הדיון בפני בית הדין, הודה הבעל שהוא חי עם אשה אחרת ויש לו שני ילדים ממנה.

נפסק:

הנה מכל האמור עד כה ברור ששני הצדדים מעוניינים מאוד להתגרש זה מזה, ואין צורך בכל המובאות ההלכתיות של ב"כ האשה לחיוב בגט בנסיבות בתיק זה. אלא שלטענת הבעל האשה סיכלה בכוונה תחילה את האפשרות שהם ירכשו את הדירה בהנחה גדולה מעמידר (70%) וכך הביאה למצב שהיא השתלטה על כל הדירה. כי תוקפה של תעודת הזכאות היתה עד שהבן הקטן יגיע לגיל 18 בלבד. החלטת בית המשפט מיום 14.9.14 אכן קבעה שתמורת היותור של הבעל על חלקו בדירה תותר האשה על חוב המזונות שבהוצל"פ וכן על מזונות העתיד כפי שהציעה האשה בעצמה בכתב לביהמ"ש (נציין שבמועד מתן ההחלטה היו שלושה ילדים בוגרים והקטן בגיל שבע עשרה וחצי, כך שעיקר היותור היה על חוב מזונות העבר).

לא ברור למה שינתה האשה את דעתה, ולא מובן מדוע שינה ביהמ"ש את החלטתו כי זו לא היתה הצעה של ביהמ"ש (כדבר ב"כ האשה) אלא החלטה לכל דבר ועניין.

ב"כ האשה אינה מסבירה מדוע עמידתו של הבעל לשמירת זכויותיו שנשללו ממנו, היא סחטנות. עוד היא כותבת שביה"ד הטיל על הבעל סנקציות ושלל את רישיון הנהיגה שלו אך היא לא הציגה כל החלטה כזו של ביה"ד.

צודק ב"כ הבעל, שמפנה לכמה פסקי דין שבהם נקבע שאין לחייב את הבעל בגט אם הוא מתנה את מתן הגט בדרישות כספיות סבירות. לכן לדעתנו על הצדדים לחזור למתווה של החלטה של ביהמ"ש מיום 14.9.14 שניתנה על בסיס הצעת האשה עצמה. בשולי פסק הדין נוסף, כי מתסקיר עו"ס מיום ט' אדר א' התשע"ה עולה תמונה קשה של מצב הילדים והנתק שלהם מן האב. "ההורים אינם מצליחים להפריד בין הסכסוך הזוגי להורות ומערבים בו את הקטינים באופן רגשי ופיזי. מעורבות זו מתבטאת בחשיפתם של הקטינים לאלמות המילולית והפיזית ולהליך הגירושין הגורמת להם מצוקה עמוקה ומתבטאת בתפקודם הירוד במסגרות החינוך ובבית, באי פניה ללמידה, בקושי שלהם בקבלת סמכות וגבולות ובאי ביצוע מטלות התפתחותיות התואמות את גילם".

הדברים נכתבו לפני ארבע שנים, והמצב רק החרף עם השנים. שני הצדדים עדיין עסוקים במאבק הרכושי ביניהם בלי לשים לב שהם מאבדים את ילדיהם ועליהם להתעשת להצלחתם.

לאור האמור פסקנו **ברוב דעות:**

א. דוחים דרישת האשה לחייב את הבעל במתן גט ללא תנאים.
ב. ממליצים לצדדים לסדר את הגט על בסיס החלטת ביהמ"ש מיום 14.9.14.

לדעה ג': יש לחייב את הבעל בגט, מאחר והוברר לביה"ד כי הבעל עזב את הבית וחי עם אשה אחרת בביתה, ואף שיפץ את ביתה, והוליד ממנה ילדים. הרי במעשים אלו הבעל פעל בניגוד לחיוביו על פי הכתובה, ועבר על השבועה שבתוכה, וכן פעל בניגוד למנהגי ישראל בארץ ישראל. ולא עוד אלא הבעל תבע פירוק הדירה בערכאה אחרת, ואכן עניין הדירה נדון והוכרע בביהמ"ש, ואין עניין לבית הדין להתערב בעניין שמסר הוא לסמכות בית המשפט וישנם דרכים לביצועו. ולאור העובדות האמורות וסתימת הגולל על הנישואים הנוכחיים האשה מוחזקת בכל זכויות כתובתה כל עוד לא הוכיח הבעל אחרת. אי לכך הבעל מחויב לבצע כל חיוביו שעל

לאור האמור החלטנו בר"ד: סכום מחצית עיקר הכתובה עומד על סך 22 דולר שהם 75 ש"ח.
לדעה ג': לפי חישובי עס' הולנדר מורן מחצית עיקר הכתובה 16.5 דולר ואיני מתייחס לתיק אלא לבדיקת השיעור המבוקש.

תיק מספר 732272/4
ניתן ביום י"ט תמוז תשע"ג (27.6.2013)
הופיעו: עו"ד מרים גולפישר (לאשה), עו"ד מאיר שכטר (לאיש).

הערה: פסיקת בית הדין הגדול בתיק זה פורסמה בגליון 34, פס"ד מס' 4.

8. כששני הצדדים אינם רוצים זה בזה יש חיוב להתגרש, אולם האשה זכאית לתשלום עיקר כתובה בלבד.

בית הדין הרבני האזורי נתניה:
הרב שלמה שפירא - אב"ד
הרב אברהם מייזלס - דיין
הרב רפאל י. בן שמעון - דיין

העובדות:

פסה"ד ממשיך פס"ד קודם שניתן בתיק. בשנת 2012 עזב הבעל את בית הצדדים. זמן קצר לאחר עזיבתו, הגישה האשה תביעת מזונות לבית הדין הרבני. הבעל הגיש לבית המשפט תביעה לפירוק שיתוף ולמזונות הילדה והאשה הגישה לבית הדין תביעה לתשלום כתובה. באותה עת לא הוגשה תביעת גירושין על ידי מי מהצדדים. לאחר הדיון הראשון, הגיעו הצדדים להסכמה להסרת העיקולים על הכספים שהיו להם בחשבונות הבנק ולחלוקת הכספים באופן שווה ביניהם. האשה הצהירה בפני בית הדין שהיא מוכנה לנסות שלום בית בתנאים מסוימים. כמו כן הבעל הצהיר בפני בית הדין שרצונו בשלום בית. הבעל הגיש תביעת גירושין רק לאחר זמן רב ולטענתו התביעה הוגשה בעקבות בקשת ביה"ד שלא הסכים לדון בכתובה ללא תביעת גירושין. פסק הדין ניתן בתביעת הגירושין של הבעל ובתביעת הכתובה של האשה.

נפסק:

עזיבת הבית ואמירה של מי מהצדדים שרוצה להתגרש אינה מוכיחה שמדובר ברצון אמיתי, עמוק ושהדבר בלתי הפיך. על אף שהאשה לא הגישה תביעת גירושין הרי שניסוח תביעת מזונות ותביעה לכתובה מעידה כי רצונה של האשה בגירושין. כך גם הגשת תביעה לפירוק שיתוף בבית הצדדים על ידי הבעל והסכמה לחלוקת הכספים ביניהם אליה הגיעו בדיון הראשון, מעידות כי רצון שניהם בגירושין. האשה הסכימה לשלום בית בתנאים בלתי אפשריים. הבעל הצהיר בפני בית הדין שרצונו בשלום בית אולם בית הדין התרשם שגם הבעל רוצה בגירושין ומעשיו מובילים לגירושין. בית הדין סבר כי הצדדים לא הגישו תביעת גירושין רק בשל הרצון להגיע להישגים רכשיים בנוגע לכתובה. ביה"ד מצייין כי חיובו של הבעל בתוספת כתובה אינו נקבע לפי מי שהגיש את תביעת הגירושין אלא בהתאם לסיבה להגשת התביעה. בית הדין מסיק שאין לקבוע קטגורית שהגירושין יצאו מן האשה ועל כן חלה על הבעל חזקת חיוב בכתובה. בית הדין מחייב את הצדדים בגט בהתאם לדיון של רבנו ירוחם, ואף מצייין שניתן לכפות את מי

המזכירות תקבע מועד לסדור גט לעוד 60 יום.
האשה תתפנה לחלוטין מהדירה ומכל שטח הקרקע הצמוד אליו עד לתאריך שיקבע לגט.
מיום פינוי הדירה ואילך, האשה תשכיר את הנכס, ותגבה לעצמה את דמי השכירות. במידה והבעל יסכל את השכרת הדירה, בית הדין יאשר לאשה לשוב אל הנכס. במידה ולא תתאפשר השכרת הנכס, שלא בעטיו של הבעל, בית הדין יחייב את הבעל בדמי מדור לאשה עד לסיום הדיונים ברכוש.
מיד עם סידור הגט יקבע דיון לענין תביעת האשה לבעלות בנכס. אם האשה תפנה את הנכס והבעל יסרב לגט, בית הדין יטיל עליו צווי הגבלה, כפי שנקבע בתקנות הדיון, כולל צווי מאסר.

תיק מספר 361993/9
ניתן ביום כ"ז טבת התשע"ה (18.01.2015)
הופיעו: עו"ד בתיה כהנא-דרור (לאשה), עו"ד יהושע זילבר (לאיש).

פסה"ד עוסק גם בנושא רכוש.
למדור זה ראו גם פסקי דין 1, 2.

כתובה

7. חישוב גובהו של עיקר הכתובה בימינו.

בית הדין הרבני תל אביב:
הרב אברהם שיינפלד - אב"ד
הרב אליהו אברג'יל - דיין
הרב מרדכי טולידאנו - דיין

נפסק:

כב' ביה"ד הגדול פסק ביום כ"ח מרחשוון תשע"ג (13.11.12) לחייב את האיש לשלם לאשה מחצית הכתובה והתוספת ללא הצמדה. בהחלטה נוספת של כב' ביה"ד הגדול מיום ד' באייר תשע"ג (14.4.13) נקבע שמחצית התוספת בסך 275,000 ש"ח עומדת לפרעון מיידי, ומחצית עיקר הכתובה תשולם לאשה לאחר שביה"ד האיזורי יקבע את ערכם של מאה זוז הכתובים בכתובה. לאחר העיון בחומר שבתיק החלטנו:

האשה היתה גרושה בעת נשואיה לאיש, ולכן עיקר כתובתה הוא מאה זוז. בנוסף לכך, נוסח הכתובה הוא כמנהג עדות המזרח וכתוב בה, "כסף זוזי מאה דחזי ליכי", ללא המילה "מדאורייתא" הנכתבת בכתובת בתולה לפי עדות אשכנז.

ועיין שו"ע ורמ"א אה"ע סימן סו, סעיף ו, וחלקת מחוקק ס"ק כו, ובאוצר הפוסקים שם אות כ"ו בשם התשב"ץ והמהרי"ט, והמרש"ם ועוד, שהכתיבה "דחזי ליכי מדאורייתא" היא המחייבת את השיעור של כסף צורי, שהוא השיעור של הרמ"א. סך 200 זוז לדעת הבית יוסף הם 120 גרם כסף צרוף. מכאן שערך 100 זוז לדעת הבית יוסף הוא 60 גרם כסף צרוף, שהם כשתי אונקיות כסף, ומחצית מהם (לפי פסק ביה"ד הגדול) שווה ל-30 גרם כסף צרוף (כאונקיה) ושווים כעשרים ושניים דולר ארה"ב.

שיסרב, אך מאחר שהגירושין יצאו מרצון שני הצדדים חויב הבעל רק בעיקר הכתובה, כלומר שווי 960 גרם כסף.

תיק מס' 913242/8

ניתן ביום ז' בשבט התשע"ה (27.1.15)

הופיעו: עו"ד ליאור פישר לב (לאשה), טו"ר צבי גלר (לאיש).

פסה"ד מתאים גם למדור עילות גירושין.

מעיקר הדין ועל כן נדרש ספק משמעותי על מנת שייפטר מחיובו, מה שאינו מתקיים כאן. הבעל טען כי האשה אלימה כלפיו בלא כל ביסוס עובדתי. בית הדין דוחה אף את הנימוק האחרון לפיו בני הזוג מורדים זה על זה, שכן נראה כי הבעל הוא שגרם למרידה ולפירוק הבית ועל כן אין מקום לדין רבנו ירוחם. מכל האמור עולה כי אין לפטור את הבעל מחיובו בכתובה. בית הדין מחייב את הבעל בסך של 340,000 ש"ח בכפוף לדחיית התביעה שהגישה האשה לאיזון משאבים בבית המשפט לענייני משפחה.

תיק מס' 811672/5

ניתן ביום ט"ז בכסלו התשע"ה (8.12.14)

הופיעו: עו"ד בצלאל הוכמן (לאשה), עו"ד יוסי וייצמן (לאיש).

פסה"ד מתאים גם למדור עילות גירושין.

פסה"ד עוסק גם בנושא רכוש.

9. נימוקים לפסיקת כתובה בסכום גבוה תוך ביצוע הצמדה; שאלת היחס בין חיוב הכתובה לאיזון המשאבים ועילות הגירושין.

בית-הדין הרבני הגדול ירושלים:

הרב אליהו אברג'יל - יו"ר

הרב אליהו היישריק - דיין

הרב א. אהרון כץ - דיין

העובדות:

האשה תבעה כתובה בסך מיליון שקלים ישנים ובית הדין האזורי דחה את תביעתה. בית הדין האזורי ביסס את פסק דינו על חמישה נימוקים: האחד, כתובת האשה נקובה בשקלים ישנים וקיימת מחלוקת פוסקים בנוגע לשאלה אם יש להצמיד את הכתובה. השני, מדובר בכתובה בסכום גבוה ויש מחלוקת פוסקים לעניין השאלה האם יש חלות לסכום מופרז. השלישי, במסגרת איזון המשאבים על פי חוק יחסי ממון, קיבלה האשה מעל 300,000 ש"ח ומשכך לא מגיעה לה בנוסף גם הכתובה. הרביעי, האשה גבתה כספים רבים לצורך מזונותיה, שעה שיתכן שעל פי דין תורה הבעל פטור ממזונות ומשכך הכספים נגבו שלא כדין. הנימוק החמישי והאחרון מדבר על היות הבעל והאשה מורדים זה על זה מכיוון ששניהם חפצים בגירושין, ומשכך חל דין דרבנו ירוחם ואין האשה זכאית לכתובה.

על פסק דינו של בית הדין האזורי הוגש הערעור.

נפסק:

בית הדין מקבל את ערעור האשה ודוחה את נימוקי בית הדין קמא אחד לאחד. לעניין השאלה האם יש להצמיד את סכום הכתובה, קובע בית הדין כי באם לא תאופשר הצמדה, הרי שבמקרה של פיחות, לא יהיה ערך לכסף ולא יתקיים דין כתובה, שהרי הכתובה הנה מחשש שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ובמקרה של פיחות, המטבע אינו שווה ושוב תהא קלה בעיניו להוציאה. הנימוק השני בדבר כתובה מופרזת נדחה על ידי בית הדין הגדול ומציין בית הדין כי כבר נפסק שניתן לחייב גם במקרה זה. הנימוק השלישי בדבר גביית כספים על ידי האשה מכוח איזון המשאבים נדחה בשל העובדה שהאשה לא גבתה כספים אלו. בית הדין מוסיף ומציין כי על האשה להתחייב שלא לגבותם גם בעתיד. בית הדין מוסיף במאמר מוסגר כי אין בקבלת כספים על פי חוק יחסי ממון כדי לפגוע בזכות האשה לכתובתה וכי חובת הבעל בכתובה הנה בנוסף לחיובו לחלק את הרכוש, אך מוסיף כי במקרה הנדון אין צורך בהכרעה שכן כבר הוסכם כי האשה תמחק את תביעתה לאיזון משאבים במידה ותקבל את כתובתה. בית הדין דוחה את הנימוק הרביעי בדבר גביית מזונות שלא כדין. הבעל חייב במזונות אשתו

10. פשרה בעת פסיקת כתובה בסכום גבוה, תוך בחינת הכספים שהתקבלו במסגרת איזון המשאבים.

בית-הדין הרבני האזורי רחובות:

הרב נחום שמואל גורטלר - אב"ד

הרב אברהם שמן - דיין

הרב ציון אשכנזי - דיין

העובדות:

מדובר בצדדים המודעים לכך שלא ניתן לעשות ביניהם שלו"ב. הבעל חפץ בגירושין אך לא פתח תיק גירושין מחשש שיחויב בכתובה. האשה פתחה תיק לשלו"ב ולאחר עשרה חודשים, משלא ראתה אפשרות לשלו"ב, פתחה גם תיק כתובה, פיצוי וגירושין. בעניין הצדדים ניתן פסק דין לפיו על הצדדים להתגרש בהעדר סיכוי לשלו"ב. כן נקבע כי לא ניתן לדעת אם האשה זכאית לכתובתה ולכן יש לעשות פשרה התלויה גם במה שתקבל בבית המשפט. הצדדים התגרשו וקעת דן בית הדין בכתובה בסך מיליון ש"ח.

נפסק:

הדעות נחלקו, ועל כן נפסק כדעת הרוב.

דעת המיעוט: במסגרת איזון המשאבים בבית המשפט, קיבלה האשה סך של 15,000 ש"ח ומחצית מערך הדירה, חרף טענות האשה לפיהן הוריה נתנו סכום נכבד לרכישת הדירה. לאור האמור בפסק הדין לגירושין לפיו לא ברור מי אשם בגירושין, וכי על בית הדין לעשות פשרה בתביעת האשה לכתובה ופיצוי, ולאור העובדה כי הורי האשה נתנו לרכישת הדירה סך של 350,000 ש"ח מתוך 600,000 ש"ח, קבעה דעת המיעוט כי הבעל ישלם לאשה סך של 250,000 ש"ח עבור כתובה ופיצוי.

דעת הרוב: דעת הרוב מקבלת את כל העובדות והשיקולים של דעת המיעוט, ואולם מגיעה למסקנה שונה לפיה על סכום הפשרה לעמוד על 150,000 ש"ח בלבד בגין הכתובה והפיצוי.

ו. מחצית זכויות הדירה שהעביר האיש בדירתו לא היו בגדר מתנה וניתנה לאיש תמורה כנגד חלקה בדירה.

✂ נפסק:

תחילה משיב ביה"ד לטענות האשה:

א. יש מקום לטענה כי חוסר הפירוט בתביעה רכושית מוכיח חוסר תום לב היורד לכנות הכריכה (ע"א 423/79 צברי, ע"א 143/83 סוחר ורע"א 572/91 לב) אך יחד עם זאת אין בכך כדי לקבוע באופן אוטומטי כי כל חוסר פירוט בנכסים הופך את התביעה הרכושית ללא כנה וישנם מצבים בהם פירוט הכנסים יושלם במהלך הדיונים (ע"א 617/78 בן יחזקאל, ע"א 1565/94 מנדלברג ובג"ץ 5745/03 פלוני). בנד"ד האיש פירט בכתב התביעה את שכרו, דירת הצדדים ושני הרכבים שבבעלותם. האיש ציין כי יפרט ויוסיף בכל דבר הקשור בתביעתו על פי קביעת בית הדין וכל זאת כאשר האיש כתב את התביעה לבדו. בנוסף, בית הדין התרשם כי התביעה הוגשה מתוך רצון כן ואמיתי להתגרש. לעניין חוסר הפירוט בתביעת המזונות הרי שנקבע בפסיקה כי אין צורך לנקוב בסכום מסוים אותו מציע האיש לשלם לאשה (רע"א 397/87 בבלי וע"א 384/05 בן יאיר).

ב. טענת האשה כי לא ניתן לכרוך את מזונות הילדים הינה שגויה באשר בפסקי דין שהוציא ביהמ"ש העליון בשנים האחרונות נקבע כי ניתן לכרוך נושא זה. כך כתבה הנשיאה דהיום נאור בבג"ץ 6929/10 (ס' 24) ובבג"ץ 8533/13 (ס' 29). בדומה פסק השופט הנדל בבג"ץ 5933/14. כנגד החלטת השו' הנדל הוגשה בקשה לדיון נוסף (דנג"ץ 6454/14), אשר נדחתה על ידי הנשיא לשעבר גרוניס והבהירה כי בפסק הדין לא נקבעה הלכה חדשה. הלכה היא כי ניתן לכרוך בתביעת גירושין את נושא מזונות הילדים (ע"א 118/80 גבעולי), אלא שנפסק כי כריכה זו אינה מונעת הגשת תביעת מזונות עצמאית על ידי הקטין לביהמ"ש והעניין הכרוך הוא במישור היחסים שבין בני הזוג, לעניין השבת הוצאות (בר"ע 120/69 שרגאי ובג"ץ 8533/13 בס' 30). לאחר דברים אלו מפנה הנשיא גרוניס לבג"ץ 4407/12 בו נקבע "באלו תנאים יכולה התביעה העצמאית של הקטין לבית המשפט להביא לפתיחה מחדש של הסכמות באשר למזונות הקטין שאליהן הגיעו הוריו בביה"ד".

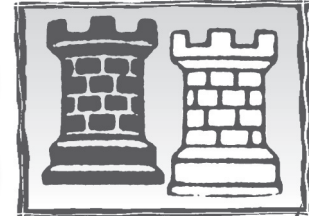
מדברים אלו של הנשיא גרוניס עולה כי למרות שהלכת שרגאי לא השתנתה, השתנתה גישת בית המשפט העליון אל בחינת אופיה של תביעת מזונות ילדים זהות המגיש - ההורה או הילד - בה עבר בית המשפט מהגישה הפרוצדוראלית לגישה מהותית חדשה, כפי שכתב השופט עמית בבג"ץ 4407/12 ביחס להלכת עברון. לפי הלכה זו תביעת מזונות ילדים על ידי הקטינים כבעלי דין אמנם אינה יכולה להיכרך אל תביעת גירושין בביה"ד וזאת בניגוד ללשון ס' 3 לחשבד"ר ובניגוד לכוננת המחוקק. אך עם זאת, עדיין ניתן להגיש אל ביה"ד תביעה להשבת הוצאות ההורה למזונות הילדים, על ידי מי מהורים ולכורכה לתביעת הגירושין. תביעה כזו יכולה להיות גם תביעה להשבת מזונות עתידיים והיא אף יכולה להיות מוגשת על ידי האב, כמי שמבקש להסדיר מראש את גובה המזונות שעליו יהיה לשלם בעתיד.

כיום אין זה כבר משנה מיהו בדיוק זה שמגיש את התביעה, ההורה או הילד, אלא במה היא עוסקת. לכן אם הוגשה לביה"ד תביעת

פסה"ד עוסק גם בנושא רכוש.

למדור זה ראו גם פסקי דין 5, 11.

מאבקי סמכות

11. האם יכול בית הדין לדון בנושאים הנמצאים כבר בסמכות בית המשפט, כאשר הבעל מעלה אותם במסגרת בקשה להכרזה על אשתו כמורדת.

בית הדין הרבני בתל אביב יפו:
הרב יצחק אלמליח - אב"ד

העובדות:

הצדדים חתמו על הסכם לחיים משותפים בשנת 2004, אשר קיבל תוקף של פס"ד. הצדדים נישאו כדמו"י בשנת 2010 ונולד להם בן משותף. בשנת 2013 הגישה האשה לביהמ"ש לענייני משפחה 3 תביעות: רכוש, משמורת ומזונות הקטין. 3 ימים לאחר מכן הגיש האיש תביעת גירושין בביה"ד אליה כרך את ענייני הרכוש, מזונות אשה, מזונות הקטין והמשמורת. במסגרת תביעתו ביקש האיש כי ביה"ד יבטל את כתובת האשה ויורה על החזרת מתנות בטענת מורדת.

האיש טוען כי חרף הקדמת האשה והקניית הסמכות לביהמ"ש, לביה"ד הסמכות לדון בענייני 'מורדת' שכן אלו אינם חופפים לענייני הרכוש והם עניינים שונים למרות שההשלכות של שתי התביעות נוגעות לרכוש בני הזוג. לטענתו, אין בסמכות ביהמ"ש כדי למנוע מביה"ד לדון בהכרזת האשה כמורדת על ההשלכות ההלכתיות הנלוות - ביטול הכתובה והחזרת מתנות, ולקבוע שמחצית מדירת המגורים שהעביר ע"ש האשה כמתנה ללא תמורה תוחזר לרשותו. האשה טוענת כי ביה"ד משולל סמכות לדון בנושאים הכרוכים מכמה טעמים:

א. תביעת הגירושין של האיש אינה עומדת במבחני הכריכה היות והבעל אינו מעונין באמת להתגרש וכן תביעותיו חסרות פירוט כנדרש.

ב. לא ניתן לדון בענייני מזונות הקטינים בביה"ד ללא הסכמתה.
ג. בהתאם להסכם שחתמו הצדדים נקבע כי הסמכות לדון במחלוקת הצדדים נתונה לבית המשפט.

ד. רכישת הדירה מקורה בהסכם שנחתם ואושר לפני הנישואין ומשום כך הסמכות לדון בהסכם ובפירושו נתונים לבית המשפט.

ה. מקור השיתוף בדירת הצדדים הוא בתקופה בה חיו הצדדים כידועים בציבור, ללא כוונה להינשא כדמו"י ומשכך אינה נכנסת בגדר 'ענייני נישואין'.

גם בגדה בו, עדיין היא זו שמכריחה אותו לגרשה ותפסיד מתנותיה. עם זאת נראה כי אם הבעל הוא זה שטוען לבגידה ואילו האשה מכחישה זאת ומביעה נכונות לחזור אל בעלה הרי שבין לטעם זה ובין לטעם זה לא יוכל הבעל לדרוש שתחזיר לו את מתנותיה. ביחס לשאלה לגבי מקומה של דוקטרינה הלכתית זו במסגרת החוק הישראלי עסק השופט אלון בבג"ץ 609/92 בעהם וביסס דין זה על סעיף 4 לחוק המתנה. לפי דבריו במידה ותביעה להחזר מתנות תעלה בבית הדין כאשר ענייני הרכוש מצויים בסמכותו, ניתן יהיה לשקול טענה זו.

מכאן עולה השאלה האם יש בשני הליכים שונים אלה שבערכאות ביהמ"ש וביה"ד כדי להוות סמכויות כפולות ומקבילות באותו עניין אשר בהכרח אחת מהן תדחה את חברתה. בבג"ץ 304/04 יאיר, נקבע כי ההבחנה היא האם שתי התביעות בערכאות שונות עוסקות באותו עניין או בעניינים שונים אף שיש להם נקודות חפיפה בנושאים מעשיים ספציפיים. בנד"ד ברור כי ענייני הרכוש וענייני המעמד האישי הינם עניינים שונים אף שיש להם נקודות חפיפה והשקה מעשיות. על כן אין מהנמנע כי בית הדין בשאלת מעמדה של האשה כמורדת שבמקביל בית המשפט ידון בחלוקת הרכוש. אלא שמעבר למעמד האישי ההלכתי של האשה הרי שמבחינה הלכתית ההכרזה עליה ככזו משפיעה ומשליכה על תחומים אחרים מעבר למעמד האישי גרידא שהם מזונות האשה, הכתובה והממון שבמסגרת זו זכאי הבעל בעיקרון להחזר מתנות. נושא זה של החזר מתנות עיקרו הוא מצד אומדנא בדעת הבעל המקנה מתנות לאשתו ועל כן נפסק (הרב אוריאל לביא, עטרת דבורה עמ' 268) כי הלכה זו היא הלכה בדיני ממונות. כך שבשונה מהכרזה על אשה כמורדת בקשה להחזר מתנות אינה עניין עצמאי ונפרד מעניין הרכוש אלא היא בקשה הגולשת ישירות אל ענייני הממון שבין בני הזוג העוסק בחלוקת הרכוש ביניהם, אשר בנד"ד נתונה לסמכות בית המשפט. אשר על כן לא ידון ביה"ד בבקשה ממונית זו וישאר זאת לסמכותו של בית המשפט.

בנוסף בית המשפט הוציא כבר החלטה לפירוק השיתוף כך שעל בית הדין למשוך ידיו מלעסוק בנושא בכדי להימנע מהוצאות הוראות סותרות, וזאת גם אם הנושא היה נתון לסמכותו של בית הדין, כפי שנקבע בע"א 2626/90 ראש חודש.

בשל כל האמור מורה ביה"ד כי מחמת כך שהאשה הקדימה תביעותיה בענייני המשמורת, מזונות הקטין והרכוש הרי שהסמכות בעניינים נתונה לבית המשפט. כך גם לעניין בקשת הבעל להשבת מתנות. מזונות האשה לא נכללו בתביעות האשה לביהמ"ש ונכרכו לתביעת הבעל, והסמכות בנושא זה נתונה לביה"ד. כך גם לעניין הכתובה שהיא חלק מענייני נישואין וגירושין ולא חלק מענייני הרכוש (בע"מ 9692/02 פלונית) וכמובן שגם תביעת הגירושין עצמה שאין חולק שהיא בסמכותו הייחודית של בית הדין הרבני.

תיק מס' 818062/5

ניתן ביום ג' ניסן תשע"ה (23.3.15)

הופיעו: עו"ד יעל פיש ועו"ד אביטל צחור (לאשה),

עו"ד אורנית נורנברג ועו"ד וטו"ר מאיר סירקיס (לאיש).

פסה"ד מתאים גם למדורים עילות גירושין וכתובה.

פסה"ד עוסק גם בנושאים רכוש ומזונות.

למדור זה ראו גם פס"ד 5.

גירושין אליה נכרך נושא מזונות הילד יראו זאת כתביעה להשבת הוצאות אך למעשה אין הבדל משמעותי מבחינת התביעה להשבת הוצאות בביה"ד לבין תביעת מזונות ילדים ישירה.

אמנם מסביר השופט עמית כי גם לאחר הגשת תביעת מזונות לביה"ד שמורה זכותם של הקטינים להגיש תביעה עצמאית לביהמ"ש אך גם אז, ביהמ"ש לא יכנס לבדיקת התביעה לגופה אלא רק אם יתברר לו כי:

א. לא התקיים דיון ענייני בנושא.

ב. הקטינים קופחו בהחלטת ביה"ד. גם אם ביה"ד טרם הוציא פס"ד בעניין מזונות הילדים אלא רק קבע דיון לשם כך וכ"ש אם כבר התחיל לדון בעניינים, על פי הלכת פלמן ומתוך החזקה כי ביה"ד יעשה מלאכתו נאמנה ולא יקפח הקטינים (בג"ץ 6378/04 שרעבי) אין לביהמ"ש לעסוק בנושא כל עוד אלו נידונים בביה"ד, אלא רק אם נוכח לדעת באופן פוזיטיבי, כי בסופו של הליך עניינים של הקטינים לא נידון או לא נידון כנדרש וכי ההחלטה מקפחת אותם.

ג. לגבי טענה בדבר כי הסכם השיפוט שבין הצדדים מונע הגשת תביעה כרוכה לבית הדין הרי שבית המשפט העליון קבע במספר הזדמנויות כי הסכמה לגבי סמכות עניינית אינה מסורה לצדדים ואינה תופסת (בג"ץ 507/85 תמימי, בע"א 3833/93 לוי ובג"ץ 8638/03 אמיר, פסקה 15), באופן ספציפי התייחס לסוגיה זו ביה"ד הגדול בתיק מס' 834826/2 ועל בסיס בע"א 1981/90 דחה את הטענה.

ד. טענת האשה כי הסמכות לפירוש ההסכם נתונה לביהמ"ש מכיון שהוא זה שנתן לו תוקף של פס"ד אינה נכונה באשר היא נוגדת את עמדת הפסיקה לפיה שאלת הפרשנות אינה נתונה לסמכות הערכאה רק מחמת שהיא זו שנתנה את הפסק (בג"ץ 6103/93 לוי).

ה. הטענה כי השיתוף בדירה נעשה בעת שחיו כידועים בציבור ומשום כך אינה באה בגדר ענייני נישואין, אינה נכונה שהרי רכוש בני הזוג כולל בתוכו גם את הנכסים שהשתתפו בהם בני הזוג עוד בהיותם ידועים בציבור קודם שנישאו כדמו"י וראה ב"א 1915/91 יעקובי וקנובלר.

אולם אחר כל זאת יש לזכור כי האשה הקדימה בהגשת התביעות לביהמ"ש ובזאת גם האיש מודה. אלא שלטענתו אין בכך כדי למנוע מלדון בתביעתו להכריז על האשה כמורדת ולקבוע משום כך החזר מתנותיה, כשם שתביעה לפירוק שיתוף בביהמ"ש אינה מונעת מביה"ד להורות על מדור ספציפי למרות ששתי הערכאות עוסקות באותה הדירה (בג"ץ 304/04 יאיר).

תביעתו של האיש להחזר חלקה של האשה בדירה שניתנה לו לטענתו כמתנה ללא תמורה, נסמכת על ההלכה (שו"ע אה"ע סי' עז סע' ב) לפיה מורדת בבעלה מחזירה המתנות שקיבלה ממנו. נחלקו הדעות האם דין זה נובע מקנס שקנסו חכמים את המורדת (ולכן כל עוד לא הוכרזה כמורדת לא הפסידה כתובתה) או שמא מכוח האומדנא שלא הקנה לה על דעת זה שתצא ותיטול.

הנפקא מינה בין שני הטעמים היא בשאלה האם דין זה נוהג כאשר האשה בגדה בבעלה. לפי הטעם שדין החזר המתנות הוא קנס הבא לתמרץ את האשה לחזור לבעלה, ברי שכאשר האשה ממילא אסורה על בעלה אין עוד טעם לקנסה. אולם לפי הטעם שהאומדנא שלא לכך גמר הבעל דעתו, דין זה יהיה כשהאשה היא זו שמאלצת את בעלה להוציאה והרי כאשר בנוסף למרידת האשה

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן הוקם מתוך רצון להשפיע על מעמד האשה בחברה הישראלית באמצעות קידום ידע ומחקר ודרך פעילות מעשית וישומית.

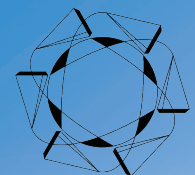
המרכז עורך ומפרסם מחקרים וניירות עמדה בנושאים הנוגעים לנשים בישראל ומעמדן, מפרסם פסקי דין רבניים, פועל לשינוי חברתי על ידי יזום וקידום חקיקה ושינוי מדיניות ציבורית. כמו כן עורך המרכז כנסים בתחום דיני המשפחה וביניהם הכנס השנתי לענייני נשים, משפחה ומשפט בישראל, ופרויקטים שונים, כגון פרויקט פא"י (פיקוח אכיפה וישום). המרכז תומך ושותף פעיל במאבק למען העגונות ומסורבות הגט בין היתר באמצעות פעילות ב"עיקר" - הקואליציה הבינלאומית לזכויות העגונה ומסורבת הגט. במסגרת מעורבותו בחברה הישראלית ותרומתו לה מממן המרכז את ייצוג המשפטי של נשים בבית הדין הרבני ובבית המשפט לענייני משפחה. הסיוע המשפטי מתבצע במסגרת קורס קליני לסיוע משפטי בפקולטה למשפטים, הכולל לימוד תיאורטי ועבודה מעשית בליווי התיקים המשפטיים.

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
רמת-גן 5290002
דוא"ל המערכת: dvd@rackmancenter.com

טל: 03-5318895
פקס: 03-7360499
אתר: www.rackmancenter.com
דוא"ל המרכז: rackman.center@mail.biu.ac.il

מרכז צדק לנשים הוא ארגון משפטי ציבורי שמטרתו לקדם ולהגן על זכותן של נשים לשוויון, לכבוד ולצדק בדין הדתי במדינת ישראל. מאז 2004, מייצג המרכז לקוחות במקרים של עגינות, ממזרות וגירור. החזון של המרכז הוא מדינה יהודית ודמוקרטית שאיננה מתפשרת על עקרונות דמוקרטיים וזכויות אדם לצד שמירה על מורשת ישראל. פרויקט הדגל של מרכז צדק לנשים הוא תביעות נזיקין כנגד סרבני גט. אנו שמחים לחלוק מניסיונינו עם עורכי דין ולהעניק ייעוץ וסיוע משפטי ללא תשלום בתיקים המקדמים את החזון שלנו.

CENTER FOR WOMEN'S JUSTICE
מרכז צדק לנשים

דוא"ל המרכז: cwj@cwj.org.il
אתר: www.cwj.org.il

מרכז צדק לנשים
עמק רפאים 43, ירושלים 9314102.
טל': 02-5664390 פקס: 02-5663317